

Om du behöver ytterligare information, kontakta info@julielindahl.com.

Agent:

Christopher Rhodes, The Stuart Agency,
stuartagencychristopher@gmail.com

Förlag och bokdetaljerna:

[Norstedts](#) (Sverige)

[Rowman & Littlefield](#) (USA)

[Blackstone](#) Audiobooks (USA)

Svensk publicist:

Lina Sjögren, Norstedts,
lina.sjogren@norstedts.se

Amerikansk publicist:

Josh Schwartz, Pubvendo,
josh@pubvendo.com

Innehåll

Recensioner och citat	3
Författarbio och kontakt	5
Sammanfattning	6
Media	7
Frågor och svar	8

Recensioner och citat

”En stark bok om ondskan och godhet. Jag kunde inte sluta läsa.”

Hédi Fried, psykolog, författare och överlevande

”En bok som vittnar om stort mod, skriven med elegans och kraft.”

Philippe Sands, författare till Vägen till Nürnberg

”I litteraturen om Förintelsen berättas historien om förövaren sällan från ’insidan’. Julie Lindahl har tagit på sig denna mödosamma uppgift när hon berättar historien om sin familj för oss. Den är skriven direkt ur hjärtat samtidigt som den har enastående litterära kvaliteter – en sällsynt och fenomenal kombination. Resultatet är en mycket viktig bok som är svår att lägga ifrån sig innan man kommer till slutet.”

Stefan Einhorn, professor och författare

”Julie Lindahl har en viktig och svår historia att berätta. Den vittnar om en smärtsam tid och händelser som aldrig får glömmas och bör tjäna som en stark drivkraft för att ta frågorna om varje människas värde och om demokratin mycket allvarligt. Genom sitt material och sin berättarteknik lyckas Julie förena en starkt personlig utgångspunkt med en faktisk historisk beskrivning av tid, plats och händelser. Hennes framställning både rör upp känslor och tillhandahåller kunskap. Detta gör henne avgjort värd att lyssna till och lära av!”

Eskil Franck, docent i teologi, f.d. överintendent vid Forum för levande historia

”Pendeln är en intim undersökning av en familjs sanningar och lögner, skam och sorg, ilska och upprördhet. Det är en bok – en historia – som utvecklar sig som en mysterieroman med de allra högsta insatser; en historia som inte bara ser med ärlighet och visdom på det förflutna, utan som också frågar hur vi ska hantera det i framtiden. Det briljanta och nyskapande i Lindahls modiga resa ligger i att hon placerar sin egen familjehistoria i vår kollektiva erfarenhet och gemensamma smärta och därigenom väcker vårt ansvar att bryta tystnaden och *göra saker och ting bättre.*”

Derek B. Miller, författare

”Julie Lindahl har ett sällsynt mod. Hon genomför en rigorös och rå undersökning av historien genom sin egen familjs öde. Hon undviker snabba slutsatser och tar sig an det svåra arbetet att belysa en familjs trauma genom fler generationer. Det som skiner igenom är svårt, men kärleksfullt. Historien är hemsk och ändå fylld med möjligheter. Medan hennes skrivande är vackert och enkelt, är ämnet hon behandlar allt annat än det. Jag respekterar djupt hennes vilja att möta den kulturella komplexitet som genomsyrar hennes liv.”

Nora Bateson, författare och filmregissör

”Pendeln är ett mäktigt, smärtsamt mänskligt och uppriktigt verk av ord och hjärta ... Vackert i stilen, fasansfullt i begrundan över alla liv.”

James Wine, amerikansk poet, författare och filmmakare

“Jag kan inte minnas en bok i vilken en familjemedlem berättar om sina erfarenheter av skeendet under denna historiska period så insiktsfullt, intuitivt och modigt. Jag har ägnat en stor del av mitt liv åt att belysa mitt hems regionala historia. Hittills har jag inte mött någon från din generation som har beskrivit genljudet från denna fasansfulla darwinism, denna mentalitet av ‘Herrenmensch’ och dess överväldigande konsekvenser så inträngande. Jag tackar dig av hela mitt hjärta.”

Gerhard Hoch, bibliotekarie, teolog och historiker med särskild inriktning på nationalsocialismen i Schleswig-Holstein (1923—2015)

“Jag slog upp *Pendeln* och drogs omedelbart in i den. Som historiker har jag ofta undrat hur akademiker kan dra nytta av den beslutsamma jakten på hemsökta familjers historia som ättlingar till individuella förövare åtar sig – vilka redan utgör en egen gren inom litteraturen om andra världskriget och förintelsen. Här är det hisnande svaret.”

Jochen Böhler, historiker vid Friedrich-Schiller-universitetet, Jena, och specialiserad på den tyska ockupationen av Polen (1939 – 45) och förintelsen

Ytterligare recensioner på engelska:

“The Nazi past casts long shadows and leaves many traumatized to this day. Julie Lindahl digs deep into her own family history to uncover dark secrets dating back to the Holocaust. *The Pendulum* is a deeply engaging and captivating human search for answers, atonement, and closure.”

—*Gerald J. Steinacher, University of Nebraska; author of *Nazis on the Run*, winner of the National Jewish Book Award*

“As we travel with Julie Lindahl, we gain a deeper capacity for justice, compassion and commitment to confront today’s unthinkable evils. Her investigation and the publication of her excruciating family history has come at a high personal cost—but also with the joy of discovering long-lost relatives and building a global family of survivors and readers. We all are now deeply indebted to her.”

—*Piroska Nagy-Mohacsi, London School of Economics*

“An extraordinary meditation on evil and complicity, and on the role future generations play when trying to uncover a perfidious past. With a brilliant prose that often reads as poetry, Julie Lindahl explores and discovers her family’s Nazi past. A narrative that is deeply moving as well as informative in its history.”

—*Marjorie Agosin, Wellesley College; author of *I Lived in Butterfly Hill**

“I’ve just carefully re-read *The Pendulum*, in preparation for teaching it in my Holocaust literature class. The book is deeply impressive, as it is relentlessly honest and raises many pertinent questions about the aftermath of trauma, who we are in relation to the past, and the ways in which destructive ideologies and bigotry can affect the next generation and must be dealt with. It gave my students an understanding of shame legacies and how they can be unpacked with sincerity and compassion. My students learned a lot from it and I intend to leave *The Pendulum* on the syllabus in the future.”

—*Nancy Harrowitz, Professor of Italian and Jewish Studies, Director of Holocaust, Genocide and Human Rights Studies, Boston University*

Författarbio och kontakt

Julie Lindahl är författare, utbildare och aktivist bosatt i Sverige. Under en sex år lång resa genom Europa och Latinamerika undersökte hon arvet efter sina morföräldrar och konsekvenserna för henne själv och hennes familj. Hon har en fil.kand.-examen från Wellesley College och en fil.mag.-examen i internationella relationer från Oxford University. Hon har varit Fulbrightstipendiat i Frankfurt. *Pendeln* skrevs med stöd av ett stipendium från Sveriges

Författarfond. Amerikanska ambassaden i Sverige har beviljat stöd till hennes on-line kurs för skolor och universitet i samband med utgivningen av *Pendeln*. Hon är grundare till föreningen Stories for Society och är initiativtagare till New Voices, ett globalt nätverk av författare och konstnärer med syftet att förnya lärandet om krig och fred. För mer information se www.julielindahl.com.

Ladda ner [pressbilder](#). The image, above, is provided courtesy of the U.S. Embassy in Sweden.

Kontakt:

www.julielindahl.com

www.storiesforsociety.com

julie.lindahl@gmail.com

Sammanfattning

Pendeln

Ett barnbarn utforskar sin familjs nazistiska förflutna

Under våren 2010 besökte Julie Lindahl i ren förtvivlan det tyska federala arkivet i Berlin. Det förflutna hade kastat sin skugga över hennes familj, förgiftat nära relationer och lämnat stort lidande i spåren efter sig. Lindahl var beredd på det värsta, och hennes farhågor bekräftades då hon fick reda på att hennes morföräldrar under andra världskriget hade tillhört SS i det ockuperade Polen, och att de hade flytt till Latinamerika 1960, strax innan rättegången mot Adolf Eichmann. Denna upptäckt ledde till en sexårig resa genom Tyskland, Polen, Paraguay och Brasilien. Den förvandlade hennes värld och hennes syn på nyckelgestalterna i den, inklusive henne själv.

I sin bok *Pendeln* låter hon läsaren följa med på en dramatisk resa genom mänsklig brutalitet och svaghet. Via mormor Oma som älskar fin litteratur och musik, men som inte lyckas avsvära sig sin gamla ideologi, utforskar hon den tunna gränsen mellan civilisation och barbari. Hon upplever kylan som sänker sig när den gränsen förbleknar. Under kartläggningen av morföräldrarnas radikaliserings till renläriga nationalsocialister vandrar hon in i det outgrundliga domäner, och ställs inför frågor som kanske inte går att besvara men som trots det måste ställas: Vad är ondska, varifrån kommer den och hur växer den? I senare generationers trauman blir hon medveten om den vrångbild som skammen ger upphov till när tystnad och lögn används för att dölja krigets och folkmordets verklighet.

Media

Sverige:

[Artikel](#) i The Local (mars 2018)

[Intervju](#) med Katherine Zimmerman, SR P1 (april 2018)

[Artikel](#) i DN med Hédi Fried (april 2018)

[Artikel](#) i Östra Smålands Nyheter (augusti 2018)

[Artikel](#) i Idealisternas Förlag (oktober 2018)

USA:

["Beyond Sides of History"](#), ett fler prisbelönt serie av WBUR 9.0 (National Public Radio, Boston)

[Essays](#) av WBUR Cognoscenti

["The Hidden Truth"](#) Wellesley Magazine (Våren 2017)

Frågor och svar

Motivation

Vad fick dig att påbörja din forskning?

- Familjerelationer kvävda av tystnad och osanningar om ett tungt förflutet.
- Jag hade länge känt att det fanns länkar mellan historien och vår oförmåga att tala uppriktigt med varandra, och jag hade till och med av min far förbjudits att forska i det förflutna. Han bad mig lova honom "att ta hand om hans barnbarn" efter hans död och jag kände att det enda sättet att hålla det löftet var att bryta mot mitt tidigare löfte att aldrig forska i det förflutna.
- En stark känsla av skam från barndomen på grund av en mor som ofta var upprörd.
- Alla samtal som jag och min mormor hade, både under min uppväxt och som vuxen. Vi delade många intressen, men hon släppte aldrig sin ideologi.
- Jag hade en universitetsutbildning i 1900-talets internationella affärer, speciellt Tredje rikets historia och de polsk-tyska förbindelserna, och visste alltså hur jag skulle gå till väga för att få fram information.

Resan

Beskriv processen. När och var inledde du din forskning och vart förde den dig?

- Den började i april 2010 i det tyska federala arkivet i Berlin (Bundesarchiv) där jag upptäckte att det fanns runt 100 sidor med uppgifter om mina morföräldrar, däribland ovedersägliga bevis för att de varit glödande medlemmar i nazistpartiet före maktövertagandet, samt medlemmar i SS från 1934.
- Därefter besökte jag olika arkiv i Tyskland och Polen (Polska Institutet för Nationell Hågkomst) där jag försågs med ytterligare dokumentation, inklusive ögonvittnesskildringar upptagna 1946 i Polen, denazifieringsdokument och många andra bevisföremål.
- Med hjälp av en ung polsk arkivarbetare spårade jag flera familjer på landsbygden i västra delen av centrala Polen, vilkas familjer hade drabbats av min morfars raseri under hans tid som förvaltare. Till dem hörde en man som var lokal historiker.
- Både i norra Tyskland och i Polen märkte jag att lokala historiker kan spela en viktig roll i den här typen av forskning.

- Ett stipendium från Wellesley College (mitt gamla alma mater) gjorde det möjligt för mig att återvända till Latinamerika för första gången på 45 år för att forska i mina morföräldrars liv där. Jag var intresserad av deras nätverk och hur de hittade sitt nya hem. Utöver detta ville jag lära mig mer om de SS-medlemmar som hade flytt till Latinamerika, om vilka vi vet relativt lite.

Vad var det som gjorde dig mest förvånad/chockad?

- Åsynen av min mormors handstil i dokumenten i Bundesarchiv, en handstil som jag kände igen från alla födelsedagskort hon hade skickat mig genom åren.
- Hur livliga och samstämmiga minnena av min morfar var bland ögonvittnen och överlevare i Polen: en fanatiker med sadistiska tendenser, "en olycklig man", och överraskande, "en duktig bonde".
- Att det var meningslöst att be de överlevande om förlåtelse eftersom jag inte hade begått brotten.
- Hur svårt det var för människorna på kommunal nivå i Schleswig-Holstein att tala om den här tiden i historien. Ibland fanns det ingen dokumentation alls om deras städer under Tredje riket, jag fick upplysningar om mina morföräldrar i bruna kuvert och ibland blev jag avspisad. Schleswig-Holstein var en viktig tidig bas för Hitler under hans maktövertagande, och många före detta SS-medlemmar kände sig trygga med att återvända dit efter kriget.
- Upptäckten av en släktgren som jag inte kände till och som bodde i Latinamerika.
- Skillnaden mellan Latinamerika och Europa när det gällde synen på före detta SS-medlemmar och nazister. I Latinamerika var Förintelsen långt borta och för många framstod SS som en beundransvärd organisation av starka män eftersom de kunde stå emot den röriga demokratin och dess korruption. Detta var en omgivning där det var lätt för medlemmar av före detta SS att leva utan att dömas.
- Hur resan ner i en av de mörkaste perioderna av vår historia också blev en resa som återupprättade mänskligheten för mig. Det skedde under alla mina många möten med främlingar som delade mina värderingar när det gällde behovet att söka sanningen, hur undflyende den än var.

Resultat

Vad fick du veta om dina morföräldrars roll under Tredje rikets ockupation av Polen?

- Jag fick veta att mina morföräldrar hade varit tidiga anhängare av Hitler (min morfar gick med i partiet i december 1931) i motsats till de många som av praktiska skäl gick med efter maktövertagandet 1933. Detta gav dem möjligheter att snabbt skaffa sig tillträde till egendomar och mark, och förverkliga sina ambitioner att bli medlemmar av eliten.
- Min morfar hade gett sig iväg till det ockuperade Polen under hösten 1939, exakt när och hur är oklart. Möjligtvis som medlem av beridna Einsatzgruppen, men i november 1939 utnämndes han till Sonderführer för lantegendomarna i Ostpreussen och Polen med ansvar för att göra om västra centrala Polen till Tredje rikets kornbod. Han arbetade för Reichsgesellschaft für Landbewirtschaftung, en organisation som lydde under Jordbruksministeriet. Han tycks aldrig ha uppnått någon hög rang inom den militära grenen av SS (Scharführer), utan hans inflytande låg snarast i rollen som civilanställd inom SS bakom linjerna. Jordbruksförvaltare låter som en ganska godartad yrkesbeteckning, men han var lagen personifierad på sina egendomar (en förordning som Himmler hade drivit igenom) och den var brutal. Han var inbegripen i tortyr och deportation och mord på lokalbefolkningen.
- Min mormor var en aktiv och entusiastisk medlem av Tyska kvinnors förbund (med ansvar för mödravård och utbildning) och NSV (Nazistiska välfärdsorganisationen, som bland annat distribuerade tillhörigheter stulna från människor som skickats till koncentrationsläger).

Hur var omständigheterna kring deras avresa till Brasilien 1960?

- I motsats till vad jag hade fått veta under min uppväxt befanns det att mina morföräldrar hade lämnat Tyska Federala Republiken i december 1960 till följd av ett allt starkare tryck och en rädsla för att ställas inför rätta. Rättegången mot Eichmann skrämde upp folk i före detta SS-cirklar; en ny omgång rättegångar mot krigsbrottslingar hade börjat 1958 när kanslern Konrad Adenauer utsattes för påtryckningar från USA, Israel och Östtyskland (vilka anklagade Västtyskland för att vara en fortsättning av fasciststaten i förklädnad). Detta ledde till att en särskild åklagarenhet inrättades i Ludwigsburg 1958.
- Det kan ha funnits en rivalitet med en annan före detta officer inom SS som offentligt anklagade min morfar för påstådda brott i öst, och som sa att han vägrade vistas under samma tak som en sådan man. Det ledde till problem för mina morföräldrar som drev en hotellrörelse med jakt som tema.

De skickade sitt äldsta barn och ende son i förväg för att leta reda på en lämplig plats i Brasilien. Till sin hjälp hade han en före detta medlem av SS som hade besökt jakthotellet och som redan gett sig iväg till Brasilien. Mina morföräldrar sålde egendomen för en bråkdel av vad den var värd, vilket gav upphov till misstankar i lokalsamfundet om varför de gav sig iväg.

Vilka upptäckter gjorde du om deras resa till Brasilien och deras liv där?

- De lämnade Hamburg ombord på ett franskt passagerarfartyg och tillbringade tre veckor på havet tillsammans med de andra passagerarna, däribland judar som ville lämna Europa för ett nytt liv.
- De bosatte sig permanent så snabbt de kunde och min morfar hade aldrig för avsikt att återvända. I åtta månader bodde de hos sin kontakt. Det var i en tysk stad utanför São Paulo som hette San Pedro. Därefter flyttade de längre in i landet, till Mato Grosso do Sul i närheten av gränsen mot Paraguay. En vild plats, inte lämplig för två människor med dålig hälsa.
- Mato Grossos guvernör, Filinto Müller, som hade besökt Tredje riket 1937 på inbjudan av Himmler, såg min morfar som ett föredöme inom jordbruksskötseln.
- Min morfar behövde aldrig konfronteras med konsekvenserna av sina val och förblev trogen sin ideologi och idén om *Lebensraum*. Han läste historierevisionisten Paul Carells redogörelse för Operation Barbarossa otaliga gånger.

Blev din morfar aldrig åtalad och ställd inför rätta för krigsbrott?

- De polska myndigheterna försökte få honom utlämnad tillsammans med två andra nazister.
- Han höll sig undan fram till 1947 när han anmälde sig för denazifiering för att kunna förvärva egendom. Vid den tiden hade de allierade slutat utlämna krigsförbrytare till öst eftersom det kalla kriget utgjorde ett större orosmoment.
- Likt många före detta SS-medlemmar kunde min morfar återgå till ett normalt liv, till och med umgås och prata minnen tillsammans med före detta SS-kamrater under jakthelgerna på sitt hotell.
- Även om det inte finns några belegg för att han riskerade åtal under slutet av femtiotalet hade han helt uppenbart gjort saker i öst som ledde till att han kände sig alltmer hotad i takt med den snabbt avtagande toleransen för människor som honom.

- För att ge lite sammanhang: bara sex av alla tusentals före detta SS-medlemmar och nazister som flydde åtalades. Trots att hans liv i Brasilien blev allt mindre bekvämt i takt med att rörelsen för mänskliga rättigheter växte verkade det inte som om han löpte någon risk att gripas.

Genljud

Vilka konsekvenser har ett så svårt familjeförflutet haft för dig?

- Det har förändrat mitt perspektiv på mig själv, min familj och världen omkring.
- Jag inser i vilken grad min uppfattning om mig själv har formats av denna hemlighet. Mötet med mina kusiner i Paraguay, som har lidit under samma slags skamsyndrom, var viktigt i det avseendet. I dag har skammen för mig själv förvandlats till ansvarstagande, främst på grund av samtal med ögonvittnen och offer. För mig understryker detta vikten av att våga möta det förflutna i ett transformerande perspektiv. Hur förvandlar vi kunskapen om det förflutna till en kraft som är tillräckligt stark för att få oss att välja en annan väg?
- "Pendeln" söker ge förklaringar till varför alla inblandade uppträdde som de gjorde. Jag belyser till exempel den process genom vilken mina morföräldrar radikaliserades. Detta ursäktar på intet sätt deras handlingar, men det belyser hur människor blir extremister. Jag belyser också hur omöjligt det var för barnen att ställas inför föräldrarnas val och hur svårt och förvirrande det var för den första generationen att besluta sig för hur de skulle handskas med arvet efter föräldrarna.
- Dynamiken och rollen i den opåtaga skulden som formade våra familjer och samhällen är något som jag tror att vi behöver ta hänsyn till i dag i vårt stöd för familjer på flykt i dag. En av gestalterna i boken säger: "Det är där vi inte söker sanningen som den otyglade skulden gör störst skada." Det är också min erfarenhet.
- Jag har blivit en demokratiaktivist och utbildare, både i USA och i Sverige, eftersom jag efter att ha stigit ner i den här historien har förstått hur osäker dagens situation är. Jag vet inte vad "avslut" innebär, eftersom det ansvar jag känner för vad som händer i dag är oändligt.

Vilka har familjens reaktioner varit?

- Blandade, på det stora hela taget delade längs generationsgränserna.

Relevans

Varför skrev du den här boken?

- Jag är historieberättare och att skriva är mitt sätt att bearbeta alla mina erfarenheter. Det var outhärdligt att inte skriva. Men det är en sak att forska i en sådan här historia av personliga skäl, och något helt annat att skriva om den. Många gånger har jag lagt ifrån mig manuskriptet och många gånger har jag ändrat i det.
- När jag började lägga märke till mönster i världen som påminde om mina morföräldrars tid – ett äktenskap mellan girighet och stamtänkande i vilket det första offret är sanningen – insåg jag att vi löper risk att förlora vår inre och yttre frihet om vi inte ser likheterna. Följden blev att jag kände ett ansvar att skriva, och att publicera verket.
- Jag var redan ute och talade, och jag hade tryckt en förkortad version för att ha med mig på föreläsningssupdrag. Detta hittade snabbt in i skolor i USA.

Fanns det några anledningar till att inte skriva/publicera den här boken?

- Hela tiden har jag varit orolig för familjens känslor. Men det hade inte hjälpt vår familj att dölja det förflutna, snarare motsatsen.
- Det handlar också om att leva med den här historien offentliggjord, vilket inte är lätt. Jag måste förvänta mig helt olika reaktioner, inte alla positiva.
- Det finns alltid problem med att pussla ihop en historia utan att ha varit med, men det tar jag itu med genom att avslöja vad jag vet samtidigt som jag upptäcker det, och genom att vara tydlig med att pusslet aldrig kan bli färdigt.
- Av alla de här anledningarna – liksom en önskan om att skydda mig – har åtskilliga vänner uppmanat mig att inte förlora mig i historien, och i några fall, att lämna den helt och hållet. Det finns ett naturligt motstånd mot att se sig om över axeln. Det är tabu i våra legender (Bibeln, den grekiska mytologin, till exempel).

Vad betyder historien för dig utifrån dina erfarenheter?

- Historien är ett nät av interaktioner som är levande i var och en av oss, snarare än något avlägset i historieböckerna. Alla är vi historiens kär. Frågan är vad vi gör av det vi bär. På min hemsida står det:

- "Genom tiderna har många understrukt behovet av att leva i nuet. Att leva i nuet har blivit något av ett mantra i vår splittrade tid. Men detta att leva i nuet är djupt förankrat i det förflutna. För att se nuet för vad det är krävs att vi ser och accepterar dess DNA så sanningsenligt som möjligt, både i våra personliga och våra samhälleliga erfarenheter. Inte förrän då kan vi med en viss klarhet uppleva det vi ser, motstå förenkling och gå mjukt medan vi söker oss fram.
- Framtiden börjar med den historia som vi berättar i detta ögonblick. Men detta ögonblicks erfarenhet är präglad av det förflutna. Den berättelsens egenskaper och styrka mäts i den autenticitet och övertygelse med vilken vi vidarebefordrar den. Varje röst är ensam och samtidigt en del av den universella rösten med all dess glädje, vrede och icke-uniformitet. Att föreställa sig framtiden är att lyssna på de många rösterna och alltid minnas att de är den där sammansatta och omätbara enheten."

Boktiteln

Vad är betydelsen av ordet Pendeln i titeln?

- Min mormor använde en pendel för att skilja rätt från fel, bra från dåligt, sant från falskt. Hon ville att jag skulle ha en pendel, eftersom hon såg det som en omistlig sak i livet. I ett tidigt kapitel i boken hänger hon den över ett fotografi av sin sedan länge försvunna son för att ta reda på om han är i livet eller inte. Eftersom pendeln snurrar motsols bestämmer hon sig för att han är död (vilket han inte är, något som jag upptäckte senare). Jag bestämde mig tidigt för att jag inte ville ha ett sådant föremål i mitt liv, eftersom det tycktes som en krycka för någon som hade tappat kontakten med sanning, etik och moral. För att underbygga den ideologi, som hon höll fast vid under hela sitt liv, måste hon offra sanningen. Till sist blev lögnen hennes verklighet, och det fanns ingen återvändo till sanningen. Så allt hon hade kvar var pendeln.
- Pendeln är också en symbol för mitt eget sinnestillstånd under resan. Skulle jag låta det förflutna vara och avstå från att öppna gamla sår, eller skulle jag söka sanningen? Min mormor sa en gång att jag inte hade med det förflutna att göra, det tillhörde inte mig. Jag svängde mellan tanken på att jag aldrig egentligen kunde förstå vad som hände i min familjs förflutna eftersom jag inte hade varit med, och en känsla av ansvar för att se historien i vitögat.